

Muistoja kentältä

-menos kalaa, vai?

-perhostelee

-tä, onk tääl jossai virtaavaa vettä?

-ei

-?!?

***

Kesä kasineljä

2.6.1984. Olimme puljanneet veljesten kanssa hyvän tovin Pyhäjärven kirkkaassa vedessä suloisen pehmeällä hiekkarannalla. Nyt palasimme kylmästä värjötellen asuntovaunulle, jonka nurkalla kukoisti punainen pelargonia amppelissaan. Aivan päidemme yli lipui ritari, laskeutuen silmiemme eteen pelakuulle! Jo parin päivän ajan olimme juosseet sen perässä ympäri leirintäaluetta, vailla mitään mahdollisuuksia. Taas se on lennossa, Tero nappaa haavin ja ryntää paljain jaloin uikkareissaan perään. Leirintäalueen toisella laidalla rehottaa valtava nokkospuska. Keskellä pusikkoa Tero saa ritarin haaviinsa, muttei saa suljettua pussia. Ritari jatkaa matkaa. Samana iltana, auringon jo laskiessa, Tero lähtee yrittämään vielä kerran. Näen jo kaukaa, miten haavinpussi on suljettu tiukalla otteella. Tero pysähtyy esittelemään haaviaan jollekin vastaantulijalle. Saiko se sen? Virheetön ritarikoiras oli istunut kivellä, auringonlaskun viime säteessä. Työvoitto, kokoelmien suurin aarre.

***

Viitta silmillä

25.7.2001. Lämmin kesäpäivä syvällä Kuhmon tehotalousmetsässä "*Täällä on yksi!*", Pälvi huutaa mutkan takaa. Ryntään täysillä kaarteeseen ja keisarinviitta läjähtää suoraan silmien väliin. Silmät kiinni haavi huitoo tyhjää ilmaa. Vuosikymmen aiemmin tästä ei olisi uskaltanut edes uneksia. Vuosikymmen eteenpäin, eikä Paraisilla tee heikkoa laskea sataa viittaa päivässä.

***

Legenda

28.5.2002. Toukokuu lähestyy loppuaan. Kasvimaan reunan multakokkareella uunituore nokkosperhonen availee räikyvän kirkkaita siipiään. Toukokuussa! Kesästä tuli legenda.

***

Automaatti tarjoilee

9.6.2002. Hämärästä metsän reunasta laskettelee julmettu pötkylä, kuin HK:n sininen siivillä. Ja suoraan automaatille, muiden siinä jo pörräävien kiitäjien sekaan. Katuvalon loisteessa erottuvat köynnöskuusaman vaaleaa kukkamerta vasten pinkit vyöt ja musta kypärä. Yksi haave toteutuu, syreenikiitäjä pöristelee haavin perällä. Marttilan ym. mukaan syreenikiitäjää tuskin koskaan nähdään lennossa, eikä varsinkaan kukalla. Suven edetessä tämä näkemys osoittautuu olevan täyttä tuubaa.

***

Jäkälätammiyökkösiä

4.9.2002. Olisipa kiva saada jäkälätammiyökkönen, hienoin kaikista yököistä! Eiköhän semmoinen Ruissalosta irtoa, tuumin. Vaahtomuovisyötit matkaan ja jääkaappiin jostain ilmestynyt valkoviinipullo mukaan. Sotken fillarilla Ruissaloon. Muhkeiden tammien ympäröimällä kalliolla liotan vaahtomuoveja viinillä. Kierrän hyvän lenkin syöttejä ripustellen ja jään odottelemaan, synkässä yössä mekkaloivia lehtopöllöjä kuulostellen. Aikani odotettua en malta enää, vaan napsautan taskulampun päälle ja sojotan sillä linjaston ensimmäistä syöttiä. Siinähan se istuu, *aprilina!* Miten upealta se näyttääkään, kun innosta muikeana tiputan haaviin ja sieltä purkkiin. Tohkeissani kävelen seuraavalle syötille. Silläkin istuu *aprilina*. Nyt sävelet ovat selvät. Näitä saa niin paljon kuin vain kehtaa kerätä.

***

Syreenikiitäjä lehdokilla

4.7.2005. Lähitienoolla oli upea pähkinälehto ja sen reunalla runsas valkolehdokikasvusto. Kesä on edennyt niin pitkälle, että lehdokit kukkivat. Vai ei syreenikiitäjää näe kukilla? Heitän Ilarille uhkauksen, ensi yönä käyn kuvaamassa syreenikiitäjän valkolehdokilta! Auringon painuessa mailleen istun lehdokkien viereen kivelle. Tuoksu on huumaava. Puoleen tuntiin ei tapahdu mitään, mitä nyt hyttysiä saa huitoa. Huomaamatta yö hämärtyy, eikä kauimmaisista lehdokeista enää näy kuin epämääräinen valkeus pimeydessä. Sitten yksi kaukainen läntti alkaa heilua. Kaikki muut lehdokit seisovat paikallaan. Joku on sen kimpussa! Nousen ylös ja lähestyn varovasti. Taskulamppu päälle ja johan on, valokeilassa valtava syreenikiitäjä surraa lehdokilla! Näinkö helppoa se tosiaan on? Ei, kiitäjä häiriintyy valosta ja irtaantuu lehdokista. Äkkiä valot pois, mutta peli on jo menetetty. Syreenikiitäjä kiertelee epäluuloisena lehdokkien välissä, muttei enää asetu imemään. Katoaa jonnekin. Hetken päästä paikalle tulee mäntykiitäjä. Se ei välitä valoista ja räpsyttelen kuvia. Laiha lohtu. Seuraavana kesänä kaivinkone tekee tilaa suomalaiselle unelmalle – nurmikko ja kolme timanttijaa. Samalla menee lehtosinisiipien hotspotti, eikä niitäkään ole täällä lounaassa liikaa.

***

Eka kerta konkaria silmästä silmään

2.9.2006. Kello lähestyy kymmentä. Kuuleman mukaan konkari tulee juuri silloin. Seisoskelen koko kesän hoivaamani kymmenmetrisen tupakkapenkin vierellä, kunnes tulee omituinen tunne. Kuin en olisi yksin. Mutta eihän täällä ole ketään muita. Vedän henkeä, mutta levoton tunne ei helpota, pakko napsauttaa otsalamppu päälle. Tuliset kekäleet syttyvät kieppumaan tupakkien ympärillä, mistä hitosta se tuli?! Tämä on aivan toista maata kuin kotimaiset kiitäjät. Nyt se on tuossa, seuraavalla hetkellä tupakkapenkin toisessa päässä. Levoton sielu, vain sekunti tai kaksi kukalla. Mikä voima, mikä kiihtyvyys! Sydän jyskyttää, tätä ei saa mämmätä. Samalla konkari pysähtyy eteeni, refleksit toimivat ja tupakka lakoaa. Adrenaliini hyökyy, haavista kuuluu vimmattu pörinä.

***

Tuupovaaran ralli

14.6.2009. Tero saa idean: lähdetään ralliin Tuupovaaraan! Joensuuhun on ihan tolkkuttoman pitkä matka ajaa, joten ollaan matkan päällä yötä hakkuun laidalla teltassa ja testataan valotusta. Aamulla heräämme kellojen kalkatukseen ja kurkkaamme teltan raosta kun joku

paimentaa vuohia metsään ohitsemme. Ollaan tultu Turusta todella kauas. Jatkamme kokoontumispaikalle. Yöksi asetumme hienon vaaran rinteelle, lämpöä yölläkin yli 20 astetta. Ennen hämärää ajamme syöttejä pitkin metsiä ja soita, ja mietin mitä karhut tuumaavat hunajalla terästetyistä syöttinaruista. Parin tunnin päästä Tero jää valvomaan valoa kun kaasuttelen yöttömään yöhön syöttejä kokemaan. Ei vetoa. Kaksi yökköstä taisi olla hitonmoisella linjastolla. Ajelen takaisin tyhjin purkein. Olin jättänyt yhden syötin valvontavalon viereen Teron iloksi, ja huomaan auton ikkunasta siinä jonkin vaalean istuvan. Huikkaan ikkunasta Terolle, mutta otus pudottautuu maahan. Valollakin on ollut hiljaista, joten kaivelemme heinikkoa syötin alta, jospa se sieltä löytyisi, mutta ei. Palaamme seisoskelemaan tumput suorina valolle. Jonkin ajan päästä huomaan kuinka syötin alta heinikosta nousee vaalea perhonen lentoon ja palaa suoraan syötille. Nyt otetaan homma tarkasti ja sitten kurkataan haaviin. Helveti soikoon, sehän on *ludifica*! Paljon muuta ei sitten nähdäkään, ja arvuutellaan kuinka paljon muut ovat pihlajayökkösiä saaneet. Mutasen tiimilläkin kun oli pakettiauto täynnä rysiä ja muuta kalustoa, meillä vain 160-wattinen ja tyhjät syötit. Mutta he-he, mehän vedettiin yön ainokainen! Johan oli ralli.

***

Syötit vetää

13.7.2009. Perhostenkeräilyn kenties hienoin osa-alue on aktiivipyynti käsisyöteillä. Mutta voihan helkkari. Apteekin tati on sulkenut aiemmin päivällä hakemani etikkaeetteripullon lapsikorkilla! Eipä tullut yhtään lasta mukaan, eikä niitä keskellä yötä pimeästä metsästä löydy. Tappelen pullon kanssa ties kuinka kauan, mutta eihän siitä mitään tule. Yö on kostea ja muistiinpanopaperini alkavat pehmetä sellulloosamöhnäksi. Taskulampun patteritkin olisi pitänyt vaihtaa. Syöteillä on yökkösiä enemmän kuin koskaan, niin paljon, etteivät kaikki mahdu istumaan, vaan niitä pörrää pieni pilvi jokaisen syötin ympärillä. Morssarit potkivat pienempiään syöteiltä alas. Hiipuvalla tuikulla kuhisevien perhosmassojen tunnistaminen ja laskeminen etenee tuskallisen hitaasti. Onneksi aamukolmen jälkeen alkaa päivä sarastaa ja yökköset vähenevät. Viimeinen syöttilinjasto pitää vielä kerätä. Seuraavana päivänä tulkitseen vettyneistä papereistani 41 lajia ja 369 yksilöä. Lapsikorkista painan läpi iskuporakoneella.

***

Valol vika

20.11.2009. Pimeällä tiellä kävelee yksinäinen koirankusettaja. Huomaa meidän lehdettömässä metsässä loistavat valvontavalomme. Tämäkin vielä, miekkonen lähtee elukkansa kanssa räpimään läpi syysmärkien pusikoiden kohti valojamme. Puristan jo haavinvartta, mutta mies ei olekaan vihulainen. Kyselee olemmeko perhosmiehiä. Hänkin 80-luvulla keräsi ja on yrittänyt saada poikiaan innostumaan, mutta ei. Ovat elämän saaneet, mutta ei elämä kiinnostosta. Pelaavat mieluummin pleikkaa. Onneksi yhdellä syöttinarulla valopisteen vieressä killuu kaksi *vacciniita* ja voin niitä esitellä, hoopoiltahan oltaisiin muuten marraskuisessa metsässä näytetty. Miekkonen ja koiransa lähtevät matkoihinsa, kello lähestyy iltaseitsemää. Talvivalotus ei vaadi valvomista. Virrat pois kenusta ja kamat autoon. Kauden vika valokeikka on paketissa.

***

Uusi viesti

26.7.2010. Ilarilta tulee tekstari: "*Otin jonkun ison nokkosperhosen pihasta. Purkissa on! Oli mieleton viivytystaistelu! Kaikkien aikojen havis.*" Kirsikkaperhoseksihan tuo sitten paljastui. Ja heti seuraavana päivänä Ilari koppasi kasvihuoneen nurkalta toisen! Kivasti paikkasi kuusi vuotta aiemmin kotipihalta kahteen pekkaan mämmäämämme kirsikkaperhosta. Ilmeisen hyvä vaellus, ellei peräti paikallinen kanta, mutta enempää ei nähty, ei vaikka vietiin syötit mäkeen. Muutamaa vuotta myöhemmin Paraisilla tuntematon haavimies höpöttää kirsikkaperhosista, "tuskin niitä täältä saa, mutta ei ainakaan kotipihalta!" Pikkasen nyki.

***

Ekat juvet

26.5.2012. Ilari oli kerännyt Vuosaaresta läjäpäin outoja virnaperhosia; "*näiden on pakko olla juvea*". Hitostako sen tietää? Ei muukaan auttanut, pakko napata muutamat jalat ja mennä labraan. Jäädyn koivet nestetyössä ja jauhoin huhmarella pölyksi. Läträämistä ja pipetointia, PCR-kone hurautti käyntiin. Lähettipoika haki näytteet ja vei ne aina Koreaan saakka. Viikon päästä sekvenssit tulevat, laatikossa täysi sarja juvea!

***

Isonokareiden vaellus

9.7.2012. Puhelin soi. Ilari soittaa. "*Et ikinä arvaa mitä juuri pussitin?*" No? "*Isonokkosperhosen!*" Jumalauta!! Varttia myöhemmin Ilarilta tulee tekstiviesti: "*pussitin toisen!*" Täällä Turussa sataa vettä. Soitan Pälville ulkosaaristoon: silmät auki, nyt on liikkeellä isonokkosperhosia! "*Ai, onko se semmoinen joka juuri istui tuossa rantakalliolla?*" Ei helkkari!! Sääennuste lupaa Turkuun sadetta moneksi päiväksi.

***

Classified

Ilarin kanssa maastossa. Hyvä päivä, lajilista kasvaa joutuin. Kuljen pitkin ojan reunaa, pellon puolella. Metsänreunaa on äskettäin hakattu ja maa on läpätunkemattoman oksajätteen peitossa. Ohdakkeet ovat kuitenkin hakkuulla muhevia, kuten ojanreunan muikin kukkaloisto. Rehevästä metsästä ilmestyy aukolle perhonen, mitä omituisin näky. Selkäydin ei epäröi vaan tarjoaa heti vain yhden vaihtoehdon: *camilla*. Etäisyyttä on toistakymmentä metriä, välissä syvä oja ja hitonmoinen rytö. Huudan epätoivoisesti Ilaria, mutta se on liian kaukana. Lentotapa on kuin Amazonian helikonioilla, väri harmaa suurilla valkoisilla kuvioilla. Keisarinviittaa pienempi, nokkosperhosta suurempi. Perhonen poistuu paikalta tanssahdellen takaisin tuomipöpelikköön, sinne mistä tulikin. Mikä päiväperhonen lentää sisälle pimeään umpimetsään? Kotona juutuubiin. Videopätkissä lentävät *camillat* näyttävät *juuri* siltä kuin metsänreunassa tanssahdellut perhonen. Sen oli *pakko olla camilla*. Vai oliko? Metsässä kasvaa siellä täällä lehtokuusamaa, parin kilometrin päästä löytyy ryteikköinen pellonreunametsä, jonka aluskasvillisuus on yhtenäistä kuusamapöheikköä satojen metrien matkalla. Tänne on palattava, kukkivat buddleijat mukana.

***

Portti toiseen maailmaan

3.10.2013. Monenlaisten sattumien kautta olen päätenyt Ranskan Guayanan silmäkantamattomiin ulottuvan sademetsän päällä kiitävään helikopteriin. Pilotti panee

parastaan syöksyen välillä metsän sisään, joen ylle, ja painaa kaasu pohjassa mutkitellen pitkin meandroivaa jokea nousten taas metsän päälle kopterin jalasten viistäessä puiden latvoja. Lopulta päästään tutkimusasemalle, ja kuin leikaten saapuu trooppinen ilta. Aseman vakituisiin kuuluva heppu virittää valot ja lakanan hekon laskeutumispaikealle. Heppu poimii vähän väliä lakanalta talteen perhosia, pistiäisiä sun muita hyönteisiä. Näytteet lähtevät helikopterilla Cayenneen, sieltä Pariisiin ja eteenpäin määritettäväksi eri puolille maailmaa. Valopyynti on jatkunut yhtäjaksoisesti samalla paikalla joka yö vuosien ajan. ”*En koskaan kerää lajia, jonka olen nähnyt aiemmin*”, mies toteaa napatessaan lakanalta paljain sormin taas uuden otuksen syankaliumpurkkiinsa. Tämä on sama planeetta, mutta aivan toinen maailma.

***

Morfonpyytjä

4.-5.11.2013. Jonkin aikaa ajeltuani löydän viidakkoon äskettäin raivatus uuden tien. Tielinjausta on raivattu sademetsään parisataa metriä pidemmälle kuin mitä tietä on jaksettu tehdä. Rakentamaton pätkä on selvästi viettävässä rinteessä ja alkanut pusikoitua. Tällaisessa paikassa perhoset ainakin kotimaassa lentävät. Maasto on hankalaa, kuten hakkuilla yleensäkin. Lämpöä on mukavasti reilut 30 astetta ja trooppinen aurinko porottaa. Nopeaan tahtiin purkitan aukiolla keijuvia helikonioita, sähköviä paksupäitä, nopsasiipiä ja surkean värisiä heinäperhosia. Kuin hullu juoksen silloin tällöin metsästä ilmestyvien morfojen perään ja raivokkaan taistelun jälkeen saan lopulta haaviini yhden. Näkökentän reunassa liikkuu jotain ja nostan katseeni taivaalle, kohti armotonta auringonkehää. Paskahalvaus. Tiedän katselevani perhosta, mutten tiennyt mitään tällaista olevankaan. Taivaalla, 30 metriä yläpuolellani, leijuu näennäisen liikkumattomana valtava perhonen. Painovoima ei selvästikään vaikuta siihen, epätodellisen hitaasti se lipuu halki taivaan liikuttamattakaan siipiään. Suunnatonta kokoaan korostaakseen siivet ovat levällään kuin neulatulla kokoelmayksilöllä. Aika pysähtyy kun seuraan tätä ihmettä, joka lopulta katoaa pois aukon päältä takaisin omaan kotiinsa, koskemattoman trooppisen sademetsän ylle. Miksi minä onneton sullon näitä perhosia myrkkypurkkiin, kaikkia en voi koskaan saada, enkä edes haluaisi? Ja jos tuo leija joskus eksyisi alas, niin eihän se edes mahtuisi haavinrenkaasta sisään! Vai voisiko sen kolkata tajuttomaksi haavinvarrella? Guuglaus lodgelle palattuani paljastaa kyseessä olleen auringonlaskun morfon (*Morpho hecuba*) – sukunsa suurimman edustajan, todellisen jättiläisen, jonka siipiväli voi ylittää 20 senttiä. Toisin kuin morfot yleensä, tämä on mustan, valkoisen ja verenpunaisen auringonlaskun värinen. Tällaisesta en tiennyt. En arvannut, että mikään perhonen voisi olla sademetsän vihreässä sinisenä strobovalona välkkyvää morfoa häkellyttävämpi.

Lodgelle ilmestyy pari sakemania. Ovat akvaariomiehiä, tulleet tänne kalaan. Hetken turinoinnin jälkeen kaveruksille valkenee, että olen todellakin se suomalainen miekkakasvitutkija. Eivät ole tuloksistani käärmeissään, niin kuin jotkut muut. Saan kutsun kalaan. Seuraavana aamuna olemme paratiisissa. Sademetsän keskelle on raivattu piknikpaikaksi suojaisa aukio, jonka keskellä virtaavassa purossa on pieni lampi ja sen alla soliseva vesiputous. Vesi on kirkasta kuin kaupan pullosta ja täynnä akvaariokaloja. Mutta huomioni kiinnittyy aukion halki vähän väliä lentäviin sinisensäihkyviin morfoihin. Niitä ilmestyy metsän kätkeistä muutaman minuutin välein, en ole ikinä nähnyt yhtä paljon morfoja! Pian paikalle tulee mies ison haavin kanssa. Tämä kaveri on ammattilainen, jonkunhan on kerättävä turistien matkamunistot. Raudanlujalla ammattitaidolla morfoa alkaa kertyä purkkiin. Mies ei ota ylimääräisiä askelia, morfon ilmestyessä viidakon kätkeistä pro heiluttelee sille sinisenä välkkyvää morfoläpsyntä. Kuin magneetin ohjaamana morfot

sujahtavat valtavankokoiseen haavipussiin. Jotkut pelastavat itsensä kääntymällä viime hetkellä pois – näistä pro ei välitä, saalista kertyy sitä tahtia, ettei mies viitsi ottaa perhosten perään askeltakaan. Mutta mitäs nyt? Pron kasvot kouristuvat kuin sähkötuolissa päivänsä päättävällä murhamiehellä! Miespolo säntää heikkopäiseen juoksuun haaviinsa takertuen ja taivaalle tähyten. Käänän nopeasti päätäni ja epäilykseni saavat vahvistuksen: auringonlaskun morfo on ilmestynyt taivaankannelle! Ammattilaisen työkalupakista löytyy uusi ase, sinisenä välkkyvän morfoläpsyttimen kääntöpuoli vilkkuukin valkeana kuin helmikuinen hanki. Ilmiselvästi auringonlaskun morfossa on katteet kohdillaan, mutta sätkyttely ei auta. Pro levittelee käsiään ja puistelee päätään. Edes ammattitappaja ei voi kätkeä tunteitaan. Jonkin ajan kuluttua näytelmä toistuu. Kolmannella kerralla auringonlaskun morfo antautuu. Morfonpyytjä tanssii aukealla – työpäivä on päättynyt.

***

Mäntykiitäjän vesilento

5.7.2015. Tähtäimessä tammikehrääjän naaras. Ilari oli paikallistanut toissavuonna kehrääjien pesän, jossa oli tunnissa lentänyt silmille kymmenkunta tammikehrääjän koirasta. Ennen valojen roudaamista levitämme metsätien varrelle syöttejä. Aivan hiekkatien pinnassa sukkuloi mäntykiitjä, mikähän sillä lie mielessä? Parin metrin päässä tiellä on kuralammikko. Kiitjä siirtyy lätäkön päälle ja saamme seurata myyttistä ilmiötä: kiitäjän vesilentoa. Mäntykiitäjien ei kai pitäisi tämmöistä harrastaa, ottavatko kaikki todesta kiitäjien vesilentoa muutenkaan, mutta siinä silmiemme edessä mäntykiitjä käy toistuvasti dippaamassa persuksensa kuraveteen. No onpahan tämäkin ihme nähty! Mutta tammikehrääjän naaraalle jäi paikka auki.

***

Agrotis bigramma

5.8.2015. Mielelön virtaus puhkuu yli meren, yön pimeydessäkin meri pauhuu ja kalliomännyt humisevat niin ettei kenun pörinä kuulu. Ilari on katsonut kartasta suoraan merelle aukeavan korkean kallion, jonka päälle pääsee autolla. Tuuli riepottelee lakanoita ja puihin levitettyjä käsisyöttejä. Matkarysä on viritetty vähän alemmas, metsänreunan suojaan. Nyt jos koskaan voisi tulla jotain hyvää! Kamaa lappaakin valolle ihan hyvää tahtia, tosin iso osa pyyhältää tuulen mukana suoraan jonnekin. Mitään aivan erikoista ei kuitenkaan näy, mitä nyt muutama munkkiyökkönen päätyy purkkiin. Juuri kun käänän kenun päältä Ilari huitaisee viimeisen tuulen tuoman haaviin. Ihmettelemme otusta taskulampun kajossa, mutta ei saada tolkkua. Lossille alkaa olla kiire ja on pakko nostaa kytkintä. Aamulla puhelin soi. Ilari on levittänyt ja määrittänyt illan saaliin. Yön viimeinen otus oli vaatinut Silvosen tarkkaa lukemista ja perusteellista surffausta, mutta lopputulema on selvä – *Agrotis bigramma*, kolmas Suomesta tavattu yksilö.

***

Pargas

19.8.2015. Stressaantuneen mielen rauhoittelua surkean kesän harvinaisesta lämmöstä nauttien ja perhosia laskien. Paikalla on väkeä kuin meressä mutaa, useampi haavimies ja ties montako kameran ulkoiluttajaa. Hitto. Yksikin kaveri matelee maasturillaan hiekkateitä edestakaisin, roikottaen päätään auton ikkunasta kuin elämäänsä kyllästynyt koira. Olisiko sittenkin pitänyt jättää se viimeviikkoinen *comma* ilmoittamatta? Loppusaldoksi naputan

tietokantaan päiväperhosia 255 yksilöä, onnettomat 18 lajia. Mukana yksi ojanpientareelta komppaamani *comma*. Kukaan muu ei ilmoita tietokantaan yhtään mitään.

***

Punavöishelteet

16.7.2018. Kesä 2018 muistetaan niin kuumana, että punavöisetkin lensivät päivällä. Kaikki alkoi perinteisellä tamminopsasiipien iltavahvuuden laskennalla Ruissalon tammien latvustossa. Alla oli 33-asteinen päivä, joka ei vielä iltaseitsemältä ollut siitä juuri viennyt. Niska kenossa laskimme nopsareita Ilarin kanssa, meno oli ihan ok, vaikkei mistään huippuvuodesta todellakaan kyse. Parhaina vuosina ollaan sentään laskettu näistä latvoista parin tunnin iltakeikalla pitkälti toistasataa nopsaria. Nyt niitä kieppuu vain muutamia per latva, yksi jos toinen lentää ihan alhaallakin, aurinko kun on sentään vielä aika ylhäällä paistaen metsänpohjaankin. Parinkymmenen nopsasiiven jälkeen silmiäni edestä suhahtaa joku paljon suurempi tumma. Outo havis, olisiko voinut olla *ilia*? Pian menee toinen. Ilari ei havaintojani usko, kunnes hetken päästä pyörätiellä tulee vastaan oudosti poukkoileva *ilia*. Johan Ilarikin uskoi täällä jotain kummallista lentävän. Mutta emme todellakaan arvanneet mitä tuleman pitää! Tarpoessamme hiki päässä polkua pitkin jättiläistammien lomassa kohti seuraavaa aukkoa, josta olisi hyvä näkymä latvoissa kieppuvien nopsasiipien tarkkailuun, lehahtaa edessämme olevalta jättirungolta *ilia* lentoon. Se istahtaa korkealle tammien rungolle, josta saan sen 300-millisellä tähtäimeen. Sehän on punavöinen! Ilari alkaa muistella vanhaa legenda, jonka mukaan kuumalla ilmalla punavöiset muuttuvat päiväaktiivisiksi. Legenda alkaa elää silmiemme edessä; palaamme rungolle, jolta äskeinen *sponsa* oli lähtenyt, ja mitä hittoa! Rungollahan istuu vielä toinen *sponsa*. Sitä lähestyessämme yksi *sponsa*, jota emme lainkaan olleet nähneet, hyppää siivilleen samalta rungolta. Kierrämme puun ja äkkäämme *sponsia* paremmin harmaaseen kaarnaan maastoutuneen *promissan*. Ainakin neljä punavöistä yhdellä rungolla! Alamme kiertää puiden rungolta toiselle; lämpimän suklaanuskeita kolmion mallisia *sponsia* istuu siellä sun täällä. Mutta ne ovat todella herkässä, lähtevät usein lentoon jo neljän-viiden metrin päästä. Etenemme alun perin tamminopsarien tarkkailemista varten suunnittelemaamme kohteeseen, mahtitammien reunustamalle pienelle niitylle. Siellä meitä kohtaa kertakaikkisen pysäyttävä näky: niityn päällä, puiden lomassa, korkealla tammien latvoissa, aivan kaikkialla lentää punaiset siivet välkkyyden ritariyökkösiä. Neljättä vuosikymmentä jatkuvan perhostentarkkailun sykähdyttävien kokemusten!

***

Epilogi

1970-luvulla petolinnut hävisivät vauhdilla, eikä kukaan oikein tiennyt miksi. Onneksi pikkupojat ja muutkin olivat keräilleet lintujen munia, niin että munakokoelmista hoksattiin DDT:n ja munankuorien ohenemisen yhteys. Merikotka pelastui. Tässä taannoin havaittiin yhden Euroopan tavallisimmista päiväperhoslajeista kadonneen jo vuosikymmeniä sitten laajoilta alueilta keskellä Eurooppaa ja korvautuneen toisella, tieteelle tuntemattomalla lajilla(!), ilman että kukaan oli huomannut mitään. Asia selvisi vasta vuosikymmeniä myöhemmin kokoelmayksilöitä ja niiden DNA:ta tutkien – kyse oli tietysti virnaperhosesta ja sen kryptisistä lähilajeista. Äskettäin uutisoitiin maailman hyönteiskantojen romahtaneen katastrofaalisesti viimeisten muutamien vuosikymmenten kuluessa. Miten tämä voidaan tietää? Riittävän suurten havaintosarjojen perusteella, tietenkin.

Toisinaan esitettävien mielipiteiden mukaan perhosia ei tulisi kerätä, vaan valokuvaaminen olisi jotenkin humanimpi tapa 'harrastaa perhosia'. Kelvollisen havaintoaineiston kasaaminen kuitenkin edellyttää haavin tai rysän kanssa operoimista. Samalla on syytä tallettaa joka lajista edustava sarja näyteyksilöitä, tietysti lait ja mahdolliset keräilyrajoitukset huomioiden. Ja jokainen havainto tietokantaan! Muuten kaikki on turhaa.

Kiitokset veljeksille kaikesta sekä Komulaiselle inspiraatiosta kirjoittaa.

-Samuli Lehtonen